

Gansak Chontadapany

Rama IX Art Museum Foundation

การแสดงผลงานจิตรกรรม
ของ สมศักดิ์ เขาวนธาดาทองค์
ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์
ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
16 กุมภาพันธ์-15 มีนาคม 2526

**First Solo Exhibition of Paintings
by Somsak Chowtadapong
The National Gallery
Chao Fah Rd. Bangkok
16 February - 15 March 1983**

Rama IX Art Museum Foundation

Somsak Chowtadapong
๑๘ มี. ค. ๖๖.

ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในการจัดนิทรรศการครั้งนี้

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์
ผ.ศ.กัญญา เจริญคุกุล ผู้ให้ความกรุณาเขียนบทความวิจารณ์
ม.ร.ว.จักรวาล จิตรพงศ์ ผู้ให้ความกรุณาถอดความเป็นภาษาอังกฤษ และถ่ายภาพสี
คุณวรวุฒิ ฤทธาคนี ผู้เขียนบทกวี
บริษัทเงินทุนและค้าหลักทรัพย์ทีเอสไอ จำกัด, บริษัท มาร์เน็กซ์ จำกัด, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คุณจินตรา อาชวานันทกุล
คุณธงชัย เศรษฐนันท์, คุณพีระศิลป์ โยธาพิทย์, คุณรัชชัย ปิยะอัจฉริยะ ที่เอื้อเพื่อให้ยืมภาพ
คุณวิโชค มุกดามณี ผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดพิมพ์สูจิบัตร
พี่ ๆ เพื่อน ๆ ผู้ให้กำลังใจเสมอมา

และท้ายสุดสำหรับ
“ตุ๊กแก” ภรรยาที่รัก ผู้ร่วมชีวิต และความฝัน

Rama IX Art Museum Foundation

.....ผมเองมีความเชื่อมั่นว่า มนุษย์เรายังคงผูกพันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ทั้งทางจิตวิญญาณและร่างกาย
ที่จะไม่อาจแยกออกจากกฎของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเป็นคุณลักษณะของชีวิต และมวลสรรพสิ่งใน
จักรวาล ซึ่งมีภาวะเกี่ยวโยงกันอยู่ ด้วยความรักและใกล้ชิดธรรมชาติ ผมมีความรู้สึกปิติ อบอุ่น และเป็นสุขใจ เมื่อ
ผมได้สัมผัสกับความงาม และความกว้างไพศาลของเอกภพในธรรมชาติ ความปิติดังกล่าว มิได้มีขีดจำกัดเพียงแต่
ผัสสะภายนอกเท่านั้น แต่ยังลึกซึ้งไปถึงความจริงภายใน และทำให้เราประจักษ์ถึงสัจจะของชีวิตและสิ่งอื่น ๆ
รอบ ๆ กาย ในลักษณะดังกล่าว ธรรมชาติจึงเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ของผม

.....จิตรกรรมของผมให้ความรู้สึกในเรื่องของบรรยากาศ และพื้นที่ว่าง ซึ่งผลดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัว
ของ เส้น และ สี ที่ก่อรูปขึ้นจากการควบคุม จังหวะ น้ำหนัก รูปร่าง ให้เป็นไปในลักษณะที่ตรงกับความรู้สึกของ
ผม ความประสานสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านี้ จะเปล่งสะท้อน แสดงพลังของความเป็นชีวิต ความว่างเปล่า และชวนให้
นึกถึงความไม่จีรังแน่นอนของมวลสรรพสิ่งในสากลจักรวาล

.....จิตรกรรมของผมมีลักษณะแบบนามธรรม ตรงที่มันไม่ได้ แสดงรูปร่างหรือเรื่องราวใด ๆ มีแต่การ
ประสานร้อยรัด ระหว่าง เส้น สี จังหวะ น้ำหนัก ดุจเดียวกับท่วงทำนองของเสียงดนตรี ซึ่งเมื่อเรียบเรียงสัมพันธ์
กันอย่างมีเอกภาพแล้ว ก็ย่อมสร้างรูปธรรมและสัญลักษณ์ใหม่ให้กับความรู้สึกขึ้นได้

.....ความเชื่อมั่น และคติในการสร้างสรรค์นี้ ก็คือ เอกลักษณะของชีวิตและจิตใจของผม และแน่นอน แนวทาง
หรือเนื้อหาหลักในงานจิตรกรรมของผม จึงสะท้อนความรู้สึกนี้อย่างมั่นคง เป็นสายตรง นับตั้งแต่ระยะแรกของการ
ศึกษา ซึ่งได้พัฒนาในด้านรูปแบบ วิธีการแสดงออก ไปตามขั้นตอนและความจำเป็นภายในซึ่งผลักดันให้เกิดการ
เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปในหลายลักษณะ เพื่อค้นหาแบบอย่างเฉพาะตน อันจะสามารถแสดงความคิด ความ
รู้สึกของผมให้ได้ตรงจุดหมายที่สุด ซึ่งในบางช่วงตอนก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่แปลกไป หรือ บางระยะ
ก็อาจเสนอผลงานที่ยังไม่สำเร็จสมบูรณ์ในรูปแบบนั้น ๆ ได้เต็มที่ ซึ่งนั่นก็คือวิธีการศึกษา ค้นหา บุคลิก ความ
จริงใจ และความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อพัฒนาผลงานให้ถึงจุดสูงสุดที่ต้องการ หนทางยังคงอีกยาวไกล ที่ผมต้อง
ก้าวต่อไปด้วยความตั้งใจจริง

১০ নং. ৬৬নং হা মনুরে

① လံာ်လောဝိဂောလော
 နီဝ်အဝဉ်မော့ဝဉ်အကလ
 နီလၢအကလၢနီဝ်အဝဉ်အကလ
 ဝါးအကလၢနီဝ်အဝဉ်အကလ

၂၀၁၆ ခုနှစ်
 ဇန်နဝါရီလ
 စတင်
 စာတန်း
 စာတန်း

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
 श्रीमद्भगवद्गीता
 अर्जुनसंवादे
 श्रीकृष्ण उवाच
 धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे
 समवेता युयुत्सवा
 मामका पांडवाश्चैव
 तस्यैव कुरुक्षेत्रे
 समवेता युयुत्सवा
 मामका पांडवाश्चैव
 तस्यैव कुरुक्षेत्रे

② ภาษสันสกฤตเขียนแก้
แบบออกเพี้ยนจาก
สันสกฤต ซึ่งหมายถึง
สันสกฤตภาษาถิ่นของชาวอินเดีย

၁၆၈၈
 ၁၆၈၉
 ၁၆၉၀
 ၁၆၉၁
 ၁၆၉၂

⑨ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

၁၈၂၁ ခု
 ဇန်နဝါရီလ
 ၁၈ ရက်
 ၁၈၂၁ ခု

[illegible]

୧୫ ଓ ୧୬ ମାର୍ଚ୍ଚ
 ସେକ୍ସନ ୨
 ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ୧୧ ୧୧ ୧୧
 ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ୧୧ ୧୧ ୧୧

[illegible]

1992-93
 1993-94

Rama IX Art Museum Foundation

ห้วงของสีในจิตรกรรมของ สมศักดิ์ เขาวนัธดาพงศ์

ผ.ศ. กัญญา เจริญศุภกุล

- บทนำ
- ถ้าหากจะพิจารณางานศิลปกรรมในด้านมรดกผลจริง ๆ แล้ว เราอาจจะแบ่งงานได้ 2 ระดับ จาก การวิเคราะห์เนื้อหาในศิลปกรรม คือ
- 1. งานศิลปกรรมที่มีฐานะเป็นตัวกลาง สื่อสารให้เห็นถึงอารมณ์ และความคิดของตัวศิลปิน
 - 2. งานศิลปกรรมที่แสดงความเป็นศิลป โดยศิลปินเป็นสื่อของพลังที่มีอยู่ในสากลจักรวาล

Rama IX Art Museum Foundation

สีกับงานจิตรกรรม

โดยทั่วไปแล้วเราคงคุ้นเคยกับจิตรกรรมที่บอกถึงเรื่องราว หรือความรู้สึกนึกคิดของศิลปินที่ต้องการจะให้ ผู้ดูได้ร่วมรับรู้ หรือรับรส ในรูปแบบงานต่าง ๆ กันทั้งที่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย และที่เป็นสัญลักษณ์ หรือนามธรรมที่อาจยากต่อการรับรู้ของผู้ดู แต่ไม่ว่าศิลปินจะมีแนวคิดหรือมีกระบวนการในการสร้างงานจิตรกรรมในลักษณะใดก็ตาม “สี” ย่อมเป็นทั้งองค์ประกอบทางวัตถุ และเป็น “สื่อ” ที่เมื่อนำมาประกอบเข้าด้วยกันบนระนาบหนึ่งแล้ว จะสามารถแสดงความหมายหรือเนื้อหาของศิลปได้ในระดับต่าง ๆ ตามเจตนา และความสามารถที่ศิลปินแต่ละคนมีอยู่

องค์ประกอบในจิตรกรรม

ศิลปินบางคนที่ต้องการจะเสนอความนึกคิดเกี่ยวกับศาสนา อาจนำสัญลักษณ์ทางศาสนาที่คุ้นเคยกันดี อยู่แล้วมาเป็นองค์ประกอบหลักในงาน แล้วกำหนดโครงสร้างตามที่พิจารณาแล้วว่าจะช่วยเน้นเนื้อหาทางความหมายของสัญลักษณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ย่อมทำได้ ถึงแม้ว่า โดยนัยนี้ “สี” จะเป็นเพียงองค์ประกอบ (element) ส่วนรอง ทั้งทางวัตถุและการ “สื่อ” ความหมายในจิตรกรรมชิ้นนั้นก็ตาม

สีในจิตรกรรมของ สมศักดิ์ เขาวนธาดาทงศ์

เมื่อพิจารณาผลงานจิตรกรรมของ สมศักดิ์ เขาวนธาดาทงศ์ ได้พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดในผลงานของเขาคือ “สี” ที่กำหนดไว้ในเนื้อที่และตำแหน่งต่าง ๆ บนระนาบ เพื่อให้เกิด “ห้วงของสี” (sphere of colours) ตามเนื้อแท้ของจิตรกรรมประเภทนี้ที่ “สี” เป็นตัวบทบาทของศิลปกรรมนั้น

โดยเหตุที่ศิลปินผู้นี้ต้องการจะแสดงนามธรรมของธรรมชาติที่มีการดำเนินต่อเนื่องเกิดดับอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เขาจึงนำลักษณะการที่ปรากฏในธรรมชาติมาเป็นจุดเริ่มในการสร้างรูปลักษณะของห้วงสีขึ้น โดยมีองค์ประกอบ (elements) ต่าง ๆ สัมพันธ์กันไปในช่วงเวลา (time) หนึ่ง เป็นผลงานที่มีลักษณะของ “จิตรกรรมแท้” ที่ประสบความสำเร็จด้วยคุณภาพของสี ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การพัฒนาการ

จากการศึกษาผลงานย้อนหลังจนถึงปัจจุบันของศิลปินผู้นี้ ได้เห็นการพัฒนาต่อเนื่องที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2511-2513

ระยะที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2513-2519

ระยะที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2519-2522

ระยะที่ 4 ระหว่างปี พ.ศ. 2522-ปัจจุบัน

Rama IX Art Museum Foundation

ระยะที่ 1 พ.ศ. 2511-2513

เป็นงานที่ทำขึ้นในขณะศึกษาศิลประดับอนุปริญญาในมหาวิทยาลัยศิลปากร งานของเขาประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ (fragment) ของ figure ที่รวมกันเป็นภาพในลักษณะของ “มิติของความเคลื่อนไหว” เป็นการประกอบเข้าด้วยกันระหว่างชิ้นส่วนต่าง ๆ กับ “ห้วง” (sphere) ที่มีจังหวะสัมพันธ์ทางองค์ประกอบ ซึ่งนับว่าก้าวหน้ามากหากจะวัดจากมาตรฐานของนักศึกษาศิลปในระดับเดียวกัน ที่สามารถสร้างมิติดังกล่าวข้างต้นได้

ระยะที่ 2 พ.ศ. 2513-2519

เป็นงานที่ปราศจากความเป็นรูปเป็นร่าง (figurative) โดยสิ้นเชิง ดูเผิน ๆ คล้ายกับว่าจะไม่มีการต่อเนื่องกับระยะที่ 1 แต่ความจริงแล้วยังใช้โครงสร้างของวิธีการเดิมอยู่นั่นเอง หากแต่ว่าได้เปลี่ยนแนวเรื่องจากส่วนต่าง ๆ ของตัวภาพ (fragment of figure) มาเป็นห้วงของสี (sphere of colours) ที่ปรากฏบนพื้นที่ส่วนใหญ่ในภาพแล้วใช้องค์ประกอบ (element) ของสีคู่ตัดกันในส่วนย่อยตามตำแหน่งต่าง ๆ เป็นตัวสร้างมิติแทน fragment ของ figure ที่เคยปรากฏในผลงานระยะที่ 1 ซึ่งงานลักษณะนี้ ศิลปินที่ทำงานจิตรกรรมในเมืองไทยไม่ค่อยได้ทำกันมากนัก ส่วนใหญ่มักจะทำในลักษณะของการประกอบกันของระนาบ (plane) ที่สัมพันธ์กับเนื้อที่ว่าง (space) ที่มุ่งจะให้เกิดมิติ (dimension) แต่ในงานของสมศักดิ์นั้น แตกต่างออกไปในลักษณะที่เป็น “มิติของห้วง” (dimension of sphere) ซึ่งนับว่าได้ผลอย่างสมบูรณ์

ระยะที่ 3 พ.ศ. 2519-2522

ผลงานในช่วงเวลานี้ เสนอให้เห็นการพัฒนาการที่นับว่าสำคัญมาก ถ้าจะนับตั้งแต่การทำงานระยะที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะไม่สามารถกล่าวได้ว่าผลงานในช่วงเวลานี้จะประสบผลสำเร็จ หรือมีลักษณะเป็นตัวเองอย่างแท้จริงก็ตาม แต่สิ่งที่เขาได้รับไว้เป็นประสบการณ์ก็คือ การศึกษาการใช้บทบาทของทีแปรง (brush stroke) บนระนาบที่ว่างเปล่า ในลักษณะ “action” แบบตะวันตก ซึ่งถ้าดูเผิน ๆ จะคล้ายกับงาน brush work ของตะวันออก แต่แท้จริงแล้ว โดยเนื้อหาและวิญญาณ (spirit) ของทีแปรงที่เขาสร้างขึ้นนั้น กลับเป็นท่วงท่าที่เคลื่อนไหว (dynamic action) อย่างรุนแรงแบบตะวันตก ซึ่งผิดกับงานในระยะที่ 2 อย่างสิ้นเชิง ถึงแม้ว่าจะมี “สำเนียง” (accent) เดิม เล่นบทบาทอยู่ในทีแปรงเหล่านั้นบ้างก็ตาม

ระยะที่ 4 พ.ศ. 2522-ปัจจุบัน

นับตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบัน สมศักดิ์ได้มีแนวพัฒนาการที่น่าสนใจมาก กล่าวคือ เขาได้เริ่มนำประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจิตรกรรมในระหว่างปี 2513-2522 มาผสมผสานกันอย่างได้ผล โดยยังคงคุณลักษณะการประสานต่อเนื่องของห่วงสืต่าง ๆ ที่กลมกลืนอยู่ในแผ่นภาพเดียวกันอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปอย่างตรงกันข้ามกับงานในระยะที่ 3 ก็คือ องค์ประกอบ (element) สีจัด (ทีแปรงสีจัด) ซึ่งเป็นตัวสร้างมิติ ได้กลับกลายมาเป็นตัวสร้างเรื่องราว (theme) ของภาพ ที่ทำให้เกิดเนื้อหาของ sphere ในห่วงสี มิติเช่นนี้เป็นผลจากการออกแบบในห่วงนึก (sphere of thought) ที่เป็นลักษณะของการเรียบเรียงความนึกคิดให้ปรากฏออกมาเป็นภาพ มิใช่เป็นการออกแบบที่ใช้การออกแบบนั้นเป็นตัวเนื้อหาของภาพ และสิ่งนี้คือคุณลักษณะเฉพาะที่มีค่าทางงานสร้างสรรค์ของศิลปินผู้นี้ที่น่าพิจารณา

Rama IX Art Museum Foundation

หากจะประเมินคุณค่าของผลงานในระยะที่ 4 ซึ่งจะยังมีการพัฒนาอีกต่อไป ก็คงต้องแบ่งผลงานออกเป็น 2 ลักษณะ เพราะผลงานในระยะหลังจนถึงปัจจุบันนี้มิใช่ว่าจะสำเร็จผลออกมาด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เดียวกันหมด กล่าวคือ ส่วนหนึ่งเป็นงานที่เป็นเรื่องราวของ “ใจ” (mind) และงานส่วนใหญ่ที่เป็นเรื่องราว (theme) อันเกิดจากความนึกคิด (thought)

งานในสองลักษณะนี้ ต่างมีค่าในตัวมันเอง แล้วแต่จะใช้ในจุดมุ่งหมายใด ดังเช่นงานในลักษณะของใจย่อมมีเนื้อหาเป็นกวีนิพนธ์มากกว่างานที่ใช้ความนึกคิด ซึ่งศิลปินเองก็มีความเห็นเช่นนี้

ส่วนงานในลักษณะของความนึกคิดนั้น มีเนื้อหาทางด้านกวีลักษณะน้อยมาก แต่จะเป็นงานที่สร้างมิติใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

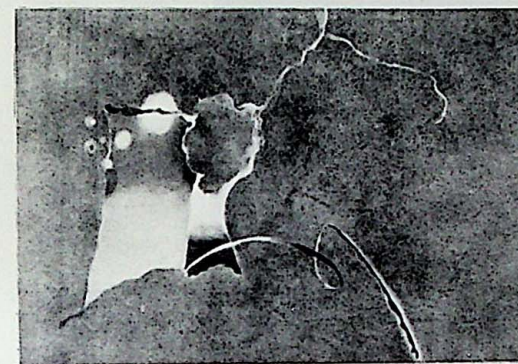
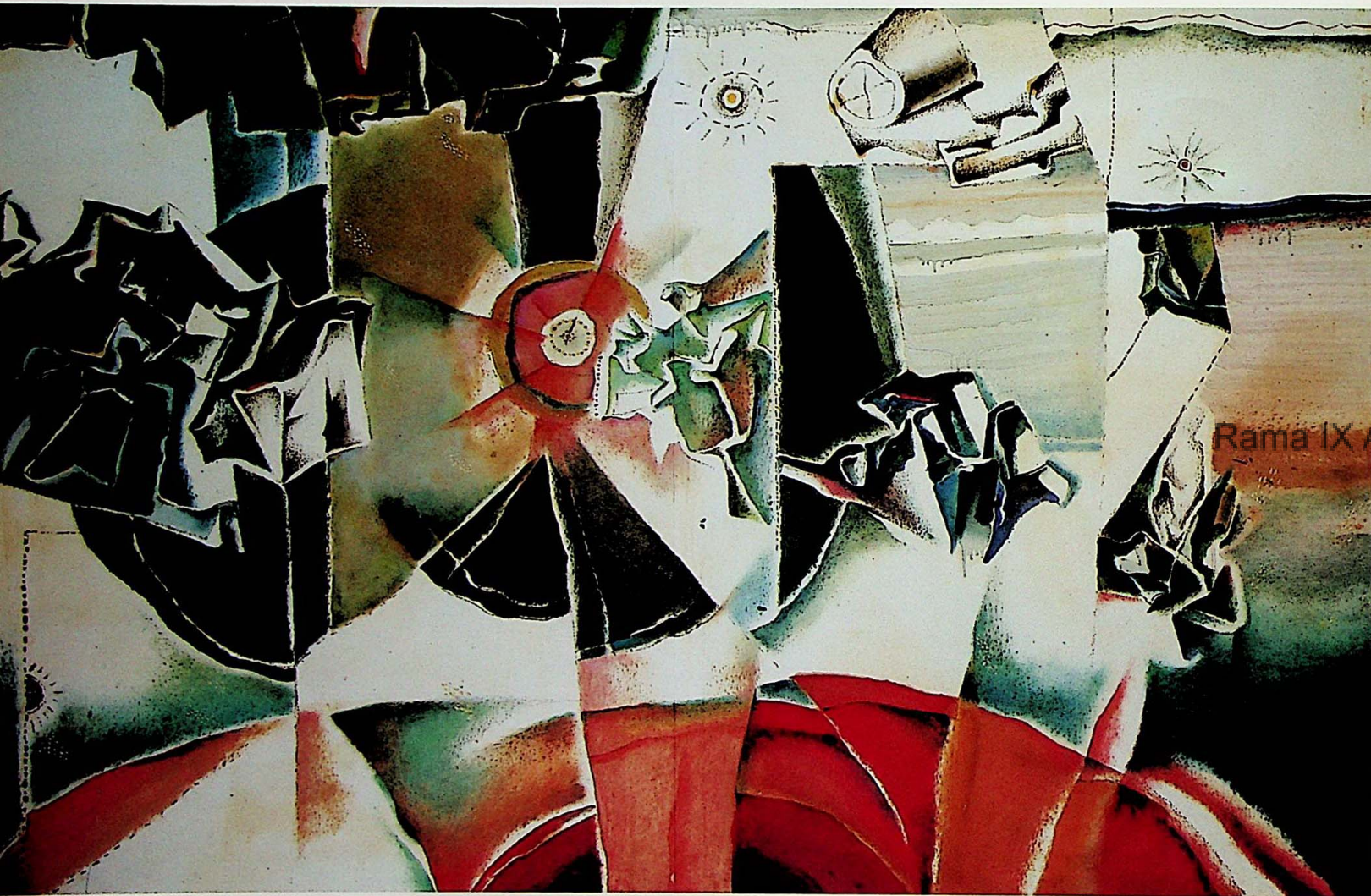
อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสมศักดิ์จะเลือกสร้างสรรคงานจิตรกรรมของเขาในลักษณะใดจากทั้งสองลักษณะนี้ ก็ยังไม่ใช่ว่าคำตอบสุดท้ายของตัวเขาเองอย่างแน่นอน

ในวิถีทางการสร้างสรรค์นั้น ศิลปินที่มุ่งมั่นสร้างศิลปกรรมด้วยความปรารถนาสื่ออารมณ์ความนึกคิด ย่อมมีทางที่จะบรรลุความสำเร็จในระดับหนึ่ง และจากนั้นก็ย่อมที่จะมีโอกาสบรรลุความสำเร็จในอีก ระดับหนึ่งได้ เพราะความสำเร็จนั้น มิใช่อยู่ที่ความสามารถในการ “ใช้” ศิลปกรรมเป็นเครื่องมือสื่ออารมณ์ หรือความนึกคิดต่าง ๆ แต่เพียงระดับเดียวเท่านั้น ยังมีความสำเร็จในอีกระดับหนึ่ง ซึ่งก้าวพ้นจากการใช้ ศิลปกรรมเป็นเครื่องมือสื่อสาร นั่นคือ การที่ศิลปกรรมแสดงความเป็นศิลปินในตัวเองได้ โดยที่ศิลปินมีสถานะ เป็นสื่อของพลังที่มีอยู่ใน สากลจักรวาล* อันมีอยู่จริง

โดยที่คณะส่วนตัวของข้าพเจ้าในขณะนี้ สมศักดิ์ เขาวนธาดาทพงศ์ เป็นศิลปินคนหนึ่งที่บรรลุ เป้าหมายในระดับนี้ได้ตามที่กระบวนการทำงานและเนื้อหาสาระในศิลปกรรมของเขา ได้แสดงออกมา อย่างชัดเจนแล้ว อย่างไรก็ตาม การที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ก็มิใช่ว่าจะสะดวกรวดเร็วอย่างที่น่าจะเป็น ถึง แม้ว่าตัวศิลปินเองจะมีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ และอุทิศกายใจเพื่อสร้างสรรค์งานศิลปกรรมแนวนั้นโดยตรง ก็ตาม เพราะวิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวนั้น ยังจะต้องมีองค์ประกอบของกรณีแวดล้อมต่าง ๆ ที่ อาจจะเป็นอุปสรรคอย่างไม่คาดคิดได้ ฉะนั้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของวงการศิลป์ที่จะต้องให้การสนับสนุน ขจัดอุปสรรคของเขาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ เพื่อให้การพัฒนาการทางศิลปกรรมในประเทศไทยก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไปอีก

Rama IX Art Museum Foundation

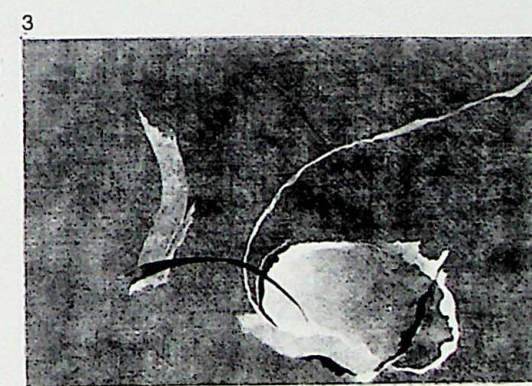
* ดังเช่น มุนาคาตะ (Shiko Munakata ศิลปินภาพพิมพ์ไม้) กล่าวเสมอว่า...ในขณะที่เขาทำแม่พิมพ์นั้น เขารู้สึกว่าเครื่องมือไปตาม วิธีของมันเองโดยไม่ถูกควบคุมด้วยใจ...การที่มุนาคาตะสามารถละลาย “อัตตา” (ใจ) ในขณะที่ทำงานสร้างสรรค์นั้น เขาอธิบาย เสมอ ๆ ว่า เกิดจากพลังที่ปราศจากมูลเหตุ (“the power from without”) และพลังที่มีอยู่ในตัวแผ่นไม้เอง (“the power within the board”). Shiko Munakata, Yojuro Yasuda, (edited), Charles E. Tuttle Company, Tokyo, 1959. PP. 80-81.

1 “ประกาย” ภาพพิมพ์
“SPARK” mezzotint, printing
30 × 21.5 cm. 1972

2 “สามรูปทรง” สีน้ำมันบนผ้าใบ
“THREE FORMS” oil on canvas
120 × 90 cm. 1972

3 “บรรยากาศในความว่าง” ภาพพิมพ์
“ATMOSPHERIC SPACE, mezzotint, printing
30 × 21.5 cm., 1972

4 “บรรยากาศในความว่าง” สีน้ำมันบนผ้าใบ
“ATMOSPHERIC SPACE” oil on canvas
152 × 122 cm., 1973

← “อวกาศ” สีน้ำมันบนกระดาษ
“SPACE” oil on paper
140 × 100 cm. 1970

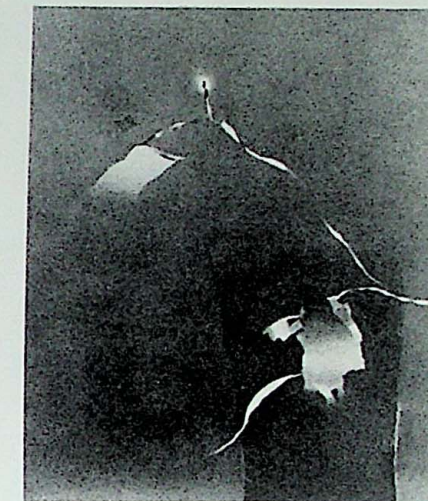
“ผลงาน, สีแดง” สีนํ้ามันบนผ้าใบ
“WORK, RED” oil on canvas
150 × 120 cm. 1974

1 “บรรยากาศในความว่าง, กลางคืน 1” สีนํ้ามันบนผ้าใบ
“ATMOSPHERIC SPACE, NIGHT 1” oil on canvas
120 × 100 cm., 1975

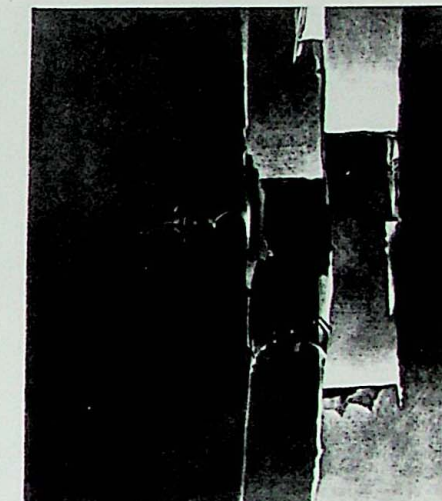
2 “MAGIC SPACE” ภาพพิมพ์
“MAGIC SPACE” mezzotint, printing
25 × 20 cm., 1976

3 “ต้นไม้” สีนํ้ามันบนผ้าใบ
“TREE” oil on canvas
60 × 40 cm., 1978

4 “ต้นไม้” สีนํ้ามันบนผ้าใบ
“TREE” oil on canvas
59 × 45 cm., 1978

1

2

3

4

Rama IX Art Museum Foundation